

ANNA REBECCA KLEDAL

Kunstmaleren og prinsessen

Elisabeth Jerichau Baumanns
møde med prinsesse Nazili

Kunstmaleren og prinsessen

ANNA REBECCA KLEDAL

Kunstmaleren og prinsessen

Elisabeth Jerichau Baumanns
møde med prinsesse Nazili

AARHUS UNIVERSITETSFORLAG

Kunstmaleren og prinsessen

Elisabeth Jerichau Baumanns møde med prinsesse Nazili

© Anna Rebecca Kledal og Aarhus Universitetsforlag 2021

Omslag: Carl-H.K. Zakrisson

Forsideillustration: *Nazili Hanum, Stamboul.*

Elisabeth Jerichau Baumann, 1875. Privateje. Foto: Artepics/Alamy Stock Photo

Tilrettelægning og sats: Carl-H.K. Zakrisson og Tod Alan Spoerl

Forlagsredaktion: Sanne Lind Hansen

Bogen er sat med Lyon

E-bogsproduktion: Narayana Press, Gylling

Printed in Denmark 2021

ISBN 978 87 7219 601 5 (e-pdf)

Aarhus Universitetsforlag

unipress.dk

Bogen er udgivet med støtte fra:

C.L. Davids Fond og Samling

Aage og Johanne Louis-Hansens Fond

Denne bog er beskyttet i medfør af gældende dansk lov om ophavsret. Kopiering til undervisningsbrug må kun ske efter aftale med Copydan Tekst & Node.

**FAGFÆLLE-
BEDØMT**

Indhold

Forord	9
Den forskningsmæssige rejse	10
Tilbage til nutiden	11
Tak	13
Mellem orientalisme, romantik og modernitet	15
Kilder, køn og kunst	19
En fodnote, saloner og memoirer	24
Orientalisme	28
Romantikken og modernismen	32
Interne sociohistoriske forhold i Osmannerriget	33
Dansk orientalisme i det 19. århundrede	35
Kunstneren og prinsessen	41
Et liv med kunst, krig og kærlighed	41
Den revolutionære prinsesse	51
Kvinder, kunst og ligestilling	63
Politiseringen af dansk kunst	68
De danske motiver	73
De orientalske motiver	77
Haremsmalerier	79
Den franske romantik	80
Motiver af ægyptiske kvinder	84
Motiver af jødiske kvinder	85
Jøder inden for og uden for Europa	88

Baumanns orientrejser	91
Ankomst til Konstantinopel	93
Anden orientrejse	96
Rejseberetninger og løgnehistorier	98
”En ægte Oriental ...”	107
Osmannerrigets politiske udvikling	115
Ungdomsoprøret: De Unge Osmanner	116
De samfundsmæssige debatter	118
Haremmet	123
En sociohistorisk institution	123
Fantasi og politisk metafor	128
Samtaler i haremmet	133
Ægteskab og barbari	143
Børns rettigheder	149
Slaveri i Osmannerriget	153
Prinsesse Nazilis kultursalon	159
Kredsen omkring prinsesse Nazili	161
To ukonventionelle kvinder	169
Mellem romantikken og det moderne	169
Litteraturliste	177
Navneregister	185

The relationship of the text, and
of writing, to painting is a relationship
initiation: Painting fosters writing

Jean-Louis Schefer i *Le Déluge, la Peste*,
Paolo Uccello, 1976

Forord

En kunstudstilling i 1996 om dansk orientalisme på museet Davids Samling i København såede et af de første kim til denne bog.¹ Det var ikke, fordi de orientalske malerier forekom mig teknisk specielle eller særligt nytænkende. De fremstod mere, set med nutidens øjne, som kitsch i deres klassiske romantiske fremstilling af Orienten med kamelriddere, henslængte haremsdamer og ægyptiske pottemagere. Alligevel vakte en af kunstnerne, Elisabeth Jerichau Baumann (1819-1881), min nysgerrighed, og det fordrede i første omgang spørgsmålene: Hvem var denne kunstner, og hvad oplevede hun på sine rejser?

Baumann har de sidste årtier oplevet en renæssance inden for kvinde- og kunststudier, og der er i den seneste årrække udgivet relevante og nytænkende værker, hvor hendes virke som kunstner og kosmopolit bliver grundigt belyst. Det springer dog i øjnene, at hverken Baumanns ophold i Orienten eller de personer, hun traf og interagerede med, har været kritisk studeret; man har i bedste fald ukritisk reproduceret Baumanns 1800-talsfortællinger om Orientens prinsesser og haremmere via hendes malerier, suppleret med rejseberetningen *Brogede Rejsebilleder* fra 1881. Centralt for Baumann står

1. Senere udgivet i værket: Birgitte von Folsach, *I halvmånens skær. Eksempler på skildringer af Den Nære Orient i dansk kunst og litteratur omkring 1800-1875* (København: Davids Samling, 1996). I forbindelse med fejringen af København som kulturby blev

der arrangeret tre udstillinger med islam som tema. *Sultan, Shah og Stormogul* blev vist på Nationalmuseet og *I Halvmånens Skær* på Davids Samling i 1996. Den tredje udstilling var *Den Arabiske Rejse* på Moesgård Museum i Aarhus også i 1996.